

De kungliga intrigernas försvarare

Högern och socialdemokratin, Svenska Dagbladet och Morgon-Tidningen, har kommit nära varandra i försvaret och ursäktarna för de kungliga intrigerna före och under första världskriget. Den förstnämnda tidningen försvarar totalt, utan en enda reservation, det socialdemokratiska huvudorganet slätar över och söker komma från saken. Det är en avslöjande kombination. Av Svenska Dagbladet väntar man intet annat; man är snarast angående övriga av att tidningen inte som vanligt prisar den avlidne kungens statsklockhet och överlägsna utrikespolitiska skarpskär. Av Morgon-Tidningen hade man, trots allt, knappast befarat en så villig självutplåning i vördnadens tecken; kan skribenterna läsa Brantings artiklar från den tiden utan att rotna?

Högertidningen påstår först att vårt referat av professor Lindbergs föredrag är starkt tendentiöst. Att så ej är fallet kommer att bli klart, då föredraget från och med morgondagen publiceras i Dagens Nyheter; därmed är nog sagt på den punkten. Vidare anklagas vi för att ha påstått att kungaparet endast av iver att genomföra en militärallians med Tyskland skred till borggårdskuppen. Naturligtvis har vi inte sagt något sådant. Tvärtom har det betonats att de kungliga över huvud tyckte illa om Staaff och hans politik: om nykterhetsreformerna, om kravet på kvinnlig rösträtt, framför allt om strävan att stadfästa den parlamentariska demokratin i vårt land. Svenska Dagbladet, som vid den tiden av exakt samma skäl rasade mot Staaff — högers förtalskampanj har inte någon motsvarighet i vår senare historia — kan genom studier i de egna läggen komplettera motivbildningen.

Viktigare är dock en annan försvarslinje. Det sägs att kungaparet handlade "av sakligt försvarsintresse" då Staaff drevs bort 1914; att kung Gustaf "uteslutande handlade med hänsyn till vad han ansåg Sveriges bästa fordra inför den internationella kris som han klart förutsåg". Ja, vi får självfallet anta att alla svenskar i offentliga värv alltid anser sig handla i Sveriges intresse. Då kungen genom en allians med Tyskland ville möjliggöra en svensk aktion i Finland, då han under konsultationer med den tyske ministern funderade ut planer på att störta Sveriges statsminister, då han hotade med krig om Italien och Rumänien slöt sig till ententen, då drottningen skickade jubeltelegram till tyska segrar — då trodde de sig, det får man räkna med, handla i Sveriges intresse. De ansåg att Tysklands seger var bra, att kungen skulle styra i stället för Staaff; i varje fall var de så fixerade på sin egen och Tysklands maktställning att de satte likhetstecken mellan dessa ting och Sveriges, sannolikt hela världens, intresse.

Men begriper man inte att denna försvarslinje är oduglig? Kungar får inte med främmande sändebud stämpla mot landets egen lagliga regering, de får inte föra en hemlig utrikespolitik vid sidan av regeringen — de grundsatserna var lika klara och giltiga före som efter parlamentarismens genombrott. Vart leder det motsatta resonemanget? Jo, helt enkelt till att var och en är ursäktad om han tror sig handla i nationens intresse (en tro som hör till de självfallna och lättast anskaffade rekvisita i en offentlig persons moralbagage).

Staaff skulle ha varit ursäktad, om han gjort en statskupp, kungen och högern om de med militär sänt hem riksdagen och proklamerat envælde. Man försvarar för mycket då man tillgripser sådana argument. Det obehagliga med dem är dock inte främst det slappa i tanken, utan det farliga i hållningen. De kunde användas lika väl om vår nuvarande kung sökte få bort regeringen under intriger med en främmande makt som söker allians. Ingen misstänker honom för dylikt, men

Svenska Dagbladets skribenter skulle, om de är konsekventa och menar allvar, även i ett sådant fall sträcka fram de välsignande händerna. Inför ett sådant perspektiv ryggas tidningen dock säkert tillbaka: den är inte konsekvent, den menar inte riktigt allvar, tanklöshet och servilitet i förening möjliggör dessa reflexioner på kryckor.

Morgon-Tidningens huvudtanke är nästan ännu enklare. Vad kung Gustaf ville är väl inte värre än att nu vilja "hos ett upprustat Tyskland söka skydd mot befarade angreppsavsikter från Ryssland". Ja, så står det verkligen! Därmed blir de kungliga intrigerna i stort sett överslättade. Kungen var inte konstigare än exempelvis England, USA, Norge, Danmark, Holland och Belgien är nu, då de vill ha en Europa-armé under tysk medverkan. Hans metoder var kanske förvånande, men "Rysslandskräcken" förvrider ju huvudet på så många — bland annat på de ledande statsmännen i alla Västerlands länder! På detta sätt ursäktas Gustaf V samtidigt som Atlantpakten och allt vad därtill hör framställs som tokeri. Det vore högfärd mot läserna att göra kommentarer.